

ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ

ДАНИЛЕНКО
Теодозія Петрівна

ДОСУДОВА САНАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто суть досудової санації підприємства, її відмінні ознаки від санації в межах судових процедур, критерії успішного проведення досудової санації, а також проблеми формування джерел для її здійснення.

The essence of before-law sanation of the firm, criterions of it's successful leading and problems of creation of sources for it's accomplishment are considered in article.

Кризові явища у функціонуванні багатьох підприємств України мають масштабний характер. Найдієвішим засобом їх подолання є проведення фінансової санації (оздоровлення) підприємств. Рішення про здійснення санації ухвалюється як у досудовому порядку, так і в межах судових процедур.

Механізм проведення досудової санації визначений у Законі України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", низці нормативних актів Кабінету Міністрів України та Міністерства економіки України. Проблеми здійснення санації досліджує науковець О. О. Терещенко.

Однак ми вважаємо, що слід детальніше проаналізувати критерії досудової санації, джерела її проведення та можливі шляхи вирішення проблем, які при цьому виникають.

У Законі "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його

банкрутом" (далі Закон) передбачено два шляхи виходу підприємств із фінансової кризи: перший – через процедуру банкрутства, яка, в свою чергу, складається із процедури розпорядження майном боржника, його санації, укладення мирової угоди або ліквідації підприємства-банкрута, і другий – проведення досудової санації підприємства-боржника.

Як засвідчує практика, для кредиторів ліквідація боржника є не вигідною, оскільки процедура банкрутства підприємства триває більш ніж один рік. За цей період відбувається фактична девальвація національної валюти. Крім цього, після визнання боржника банкрутом його діяльність припиняється і втрати кредиторів зростають.

Разом із цим, заходи, спрямовані на фінансове оздоровлення підприємства, дають змогу відновити прибутковість його роботи, конкурентоспроможність продукції та платоспроможність, що, в свою чергу,

дає змогу зберегти виробництво, забезпечити робочі місця, сплачувати податки та погасити борги перед кредиторами.

Згідно із законом санація підприємства – це система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнання боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення його фінансового стану та задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємств, боргів і капіталу й (або) зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника. При цьому схвалений кредиторами (комітетом кредиторів) план санації має затверджувати господарський суд.

На нашу думку, покладення на суд вирішення таких суто економічних проблем, як оцінювання перспективності санаційної програми боржника та його санаційної спроможності, не можна вважати доцільним.

Крім цього, значна частина справ про банкрутство, які доводять до стадії ліквідаційної процедури, ініціюється щодо підприємств, котрі не мають перспектив фінансового оздоровлення. Завдання ж виведення підприємств із кризового стану, як правило, вирішуються в позасудовому порядку.

Закон дає змогу врегулювати процес досудової санації неплатоспроможного підприємства як систему заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, інвестор, з метою запобігання банкрутству боржника шляхом реорганізаційних, організаційно-господарських, управлінських інвестиційних, технічних, фінансово-економічних правових заходів відповідно до законодавства до початку порушення справи про банкрутство.

Отже, основними ознаками, які відрізняють процедуру досудової санації та санації за рішенням суду, є часова ознака

здійснення санаційних заходів та їх спрямованість.

Єдиною вимогою щодо проведення заходів досудової санації є їх відповідність чинному законодавству, при цьому має бути відновлена платоспроможність боржника. Критерієм успішного проведення заходів досудової санації є встановлення факту відсутності у боржника кредиторської заборгованості за грошовими зобов'язаннями перед кредиторами (без урахування пені та штрафів), заборгованості перед працівниками та заборгованості зі сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), протермінованих понад три місяці.

Особливо важливою для встановлення критерію успішного завершення досудових санаційних заходів є диференціація кредиторської заборгованості підприємства. В процесі такої диференціації із загального обсягу заборгованості потрібно визначити таку, що можна не погашати в ході досудової санації, зокрема заборгованість за товарообмінними операціями, та за іншими угодами, що не передбачають грошових розрахунків, заборгованість із виплати неустойок, зобов'язання щодо виплати авторської винагороди, зобов'язання перед засновниками (учасниками) боржника – юридичної особи.

Таким чином, досудову санацію можна вважати успішною і тоді, коли після її закінчення залишиться непогашеною кредиторська заборгованість за вищеподаними розрахунками, а також якщо загальний рівень заборгованості знизиться до межі трьохсот мінімальних розмірів заробітних плат.

Джерелами здійснення досудової санації підприємств є кошти від емісії та розміщення цінних паперів, погашення дебіторської заборгованості, виручка від реалізації майна та його орендування, пролонгації кредиторської заборгованості, отримання фінансової допомоги тощо. Органи влади можуть надавати боржнику

пільги за обов'язковими платежами перед бюджетом і позабюджетними фондами, брати на утримання об'єкти соціально-комунальної сфери та інженерної інфраструктури, що перебувають на балансі боржника, надавати йому фінансову допомогу в обмін на його майнові активи та вживати інші заходи, спрямовані на фінансове оздоровлення боржника. Згідно із законом, фінансову допомогу боржнику можуть надавати й інші зацікавлені особи, насамперед, засновники, власники, кредитори.

Підставою для застосування заходів досудової санації є спеціальна угода, укладена перед наданням боржнику фінансової допомоги, що регламентує взаємовідносини як у ході досудової санації, так і після її завершення. Фінансову допомогу боржнику можна надавати і на платній основі. Однією із найзручніших форм надання фінансової допомоги підприємству з боку його засновників є здійснення викупу зацікавленими особами емітованих боржником цінних паперів, у результаті чого відбувається перерозподіл статутного капіталу боржника на користь засновника (учасника), який надав фінансову допомогу.

Способом фінансової підтримки боржника з боку його кредиторів є надання йому відтермінування з оплати боргів або зниження суми боргу. В цьому разі в угоді може передбачатись прийняття боржником на себе певних зобов'язань.

Санацію державних підприємств здійснюють за рахунок їх коштів та інших джерел фінансування. Обсяг коштів для проведення досудової санації державних підприємств за рахунок Державного бюджету щорічно встановлюють згідно із Законом про Державний бюджет. На нашу

думку, це не відповідає принципам ринкової економіки, оскільки означає пряме втручання держави в механізм конкуренції.

Таким чином, ми розглянули лише окремі аспекти проведення санації підприємства до початку провадження справи про банкрутство у господарському суді та проблеми, які при цьому виникають. Вважаємо за доцільне запропонувати вдосконалення нормативного регулювання процедур досудової санації. На наш погляд, слід чітко визначити склад суб'єктів, які беруть участь у процедурі досудової санації, та їх відповідальність за результати проведення останньої, передбачити механізм переходу від досудової санації до ініціювання справи щодо банкрутства суб'єкта господарювання в суді.

Література

1. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 30 червня 1999 р. № 784 – XIV (із змінами та доповненнями) // Законодавство України про банкрутство та судова практика / Упоряд. Б. М. Поляков. – К.: Концерн "Видавничий дім "Ін Юре", 2003. – С. 12–85.
2. Постанова Кабінету Міністрів України "Про Затвердження Порядку проведення досудової санації державних підприємств" від 17 березня 2000 р. № 515 // Законодавство України про банкрутство та судова практика / Упоряд. Б. М. Поляков. – К.: Концерн "Видавничий дім "Ін Юре", 2003. – С. 233–234.
3. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000.